

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Веселин ВУЧКОВ,
член на научното жури в конкурс за придобиване на образователната и
научна степен „ДОКТОР“, обявен в ЮЗУ „Неофит Рилски“
по научната специалност „Наказателен процес“

Рецензент: доц. д-р Веселин Бориславов Вучков

Кандидат: Добрин Младенов Несторов

I. Кратки биографични данни за кандидата

Дисертантът Добрин Несторов /роден през 1960 год./ е началник на Сектор „Документни изследвания, фоноскопия и фотография“ в Центъра за експертно-криминалистични изследвания и измервания на Научноизследователския институт по криминалистика и криминология при Министерството на вътрешните работи. В сферата на неговата професионална дейност е включено изготвянето на съдебно-почеркови експертизи, научно-изследователска и приложна дейност в областта на криминалистичното изследване на почерка, както и обучение на експерти. В това отношение дисертантът има натрупан около 25-годишен опит: изготвяне на съдебно-почеркови и фоноскопни експертизи, приложна дейност в областта на криминалистичното изследване на устната и писмената реч и почерка, изготвяне на аудио и видео дидактически средства за нуждите на обучението в Академията на МВР, редактирането на сценарии и текстове. Добрин Несторов е участвал и в мисии на Организацията на обединените нации и Европейския съюз в Република Босна и Херцеговина като полицейски наблюдател, основно с отговорности по обучение и контрол на местната полиция по спазване на международните стандарти за охраната на човешки права.

II. Характеристика на дисертационния труд

Заглавието на дисертационния труд е: „Критерии за повишаване на обективността на съдебно-почерковите експертизи за нуждите на наказателния процес“. Представеният труд е структуриран в четири глави, съдържа също и въведение, формулирани изводи, предложения за

допълнения на нормативни актове, списък на използвана литература и нормативни актове, както и богат набор от приложения /8 бр./.

Общият обем на дисертационния труд е 243 стр. Обемът обхваща: основен текст /включително 3 таблици, 80 фигури и 1 схема/; списък на литературните източници, съдържащ 57 заглавия на български, английски, немски и руски езици; изводи, предложения, приложения; примерни образци на протоколи, инструкция, указания и други материали, необходими за повишаване обективността на съдебно-почерковата експертиза. Направени са общо 165 бележки под линия.

Глава първа на дисертационния труд е озаглавена „Възникване и развитие на научните методи при криминалистическото изследване на почерка”. На основата на необширна историческа ретроспекция дисертантът анализира възникването и развитието на научните методи при формирането на почерковите експертизи. Отделено е място на първите опити за идентификация на пишещия и възприемането на относително примитивния подход чрез субективно и визуално разпознаване, поверено на писари, учители, художници и изобщо на всеки, който владее изкуството „писане” в по-голяма степен от останалите. Проследена е епохата на Просвещението, когато издаването на писмени документи се превръща в масова практика и така се появява нуждата от вещи лица, които на базата на много по-задълбочени знания биха могли достоверно да определят кой е изпълнител на даден ръкопис или подпис. Обобщението е, че въпреки наличието на многобройни правила, декрети и предписания от страна на властите и съдилищата, както и наличието на издадени описания, до края на 19-ти век не е намерен научен подход, който да обясни обективните страни в индивидуалността на почерка.

По-нататък са открити първите опити почерковото изследване да се развие на основата задълбочени научни анализи и оценки от последователите на графологичния подход в края на 19-ти и началото на 20-ти век. Представените са основните тези и публикации на френски, немски, италиански и др. криминалисти. Разгледано е и въвеждането на фотографията в изследването на почерка. Описан е и графометричният подход, възникнал в началото на 20-ти век като необходимост от по-обективна систематизация и възможност за практическа проверка на резултатите.

Към края на Глава първа са представени научните направления относно сравнителното идентификационно изследване почерка, от зараждането им до тяхното окончателно оформяне. Накрая са открити сполучливо съвременните тенденции в методиката на почерковите експертизи, тяхното развитие и утвърждаване в школите на Германия, Франция, САЩ, Великобритания. Най-голямо внимание е отделено на руската школа, доколкото тя налага динамичния стереотип на писане като основа за изучаване на идентификационните признаци.

Глава втора е посветена на състоянието на почерковото изследване в съвременната българска криминалистика. Най-напред дисертантът представя нормативните актове, които полагат процесуалните устои на съдебно-почерковата експертиза в България. На тази основа са открити и първите методики за извършване на изследвания, послужили като база за разработване и издаване на съответни учебни пособия.

Подчертано е, че от средата на 20-ти век България възприема принципите на съветската криминалистика и в експертната практика се налага комплексният подход за извършване на съдебно-почеркови експертизи. В тази среда се заражда и развива българска теория и практика в криминалистическото изследване на почерка, като са представени и основоположниците в това отношение: проф. И. Вакарелски, Д. Стоянов, А. Ангелов и др. Изтъкнати са заслугите на Иван Вакарелски за теоретичното развитие на тази материя в светлината на научните принципи за всеобхватност и задълбоченост в познанието за почерка като външен признак на човека с идентификационна стойност. Задълбочено са разгледани предлаганите класификации на почерковите признаци, както и общата и частни методики за извършване на изследванията; в същото време аргументирано са изложени някои недостатъци, изразени в усложненото изложение на материала, подценяването на вариантноста в писмените навици и наличието на нееднозначност в класификацията на елементите на писмените знаци.

Авторът подробно и последователно представя и актуалното състояние и качеството на съдебно-почерковите експертизи в експертната система на министерството на вътрешните работи на България, както и системата на обучение.

Глава трета е озаглавена: „Актуализация на методиката за извършване на съдебно-почерковите изследвания с цел унификация на експертизата”. Тук дисертантът разработва трите основни компонента на методиката, които гарантират един общ и унифициран стандарт на познанията, необходими за извършване на съдебно-почеркова експертиза. Подробно са развити въпросите за обучението по писане и влиянието на вътрешните и външни фактори върху изграждането на писмените навици. Обяснено е /с помощта на онагледяване/ въздействието на типовата норма и относителната свобода в границите на писмената толерантност; чрез тази нова терминология са въведени от автора понятия, даващи по-системна представа за изграждането на индивидуалните писмени знаци.

По-нататък е разработена класификация на идентификационните признаци на почерка, изградена на базата на описани в българската литература постановки. Представена е и стандартна обща методика за извършване на съдебно-почеркова експертиза.

Глава четвърта е посветена на въвеждането на критерии за по-голяма обективност на съдебно-почерковата експертиза. Основен акцент в тази глава дисертантът поставя върху разработката на системни описания и определения, които да послужат като средство за унифициране на процеса на изследването и неговото документиране, както и на модели за обучение и контрол върху компетентността на експертите (вещи лица). Преследваната цел е при въвеждането им в практиката те да подпомогнат вещото лице в спазването на определени принципи за съответствие с изискванията на стандарта и да послужат като критерии за оценка на правилността на предприетите действия и направените експертни заключения. Дисертантът аргументирано е разработил нова класификация на елементите на писмените знаци, съответстваща на писмената норма, ползвана в училищната практика при обучението по писане. Наред с това е разработен модел за въвеждане на нова програма и методика за обучение на експертите по съдебно-почеркова експертиза. Развита е и система за обучение на инструктори. Представено е унифициране на системния ход на съдебно-почерковата експертиза. В края на главата са разработени компютърни системи за изследване на почеркови обекти чрез обработка и анализ на техни цифрови изображения.

След изложението в отделните глави авторът е формулирал аргументирано и научно-обосновано дванадесет извода.

III. Основни приноси

В съдържанието на дисертационния труд могат да бъдат открити следните научни приноси:

Първо, установено е състоянието на съдебно-почерковата експертиза в България, на основата на действащата правна уредба за провеждане на експертизи. Несъмнено е – и в това се изразява основният принос на дисертационния труд – че за първи път в българската експертна практика са извършени изследвания за: а) установяване нивото на категоричност като показател за качество на съдебно-почерковите експертизи; б) статистическа оценка на броя на идентификационните признаци, ползвани за аргументиране на заключенията. Изследванията са направени чрез внимателен и прецизен преглед на протоколи от извършени в системата на българското МВР съдебно-почеркови експертизи.

Второ, по научен път за изведени преимуществата на комплексния метод за количествена и качествена оценка на идентификационните признаци на почерка спрямо другите способности за почерков анализ, ползвани в практиката.

Трето, направено е изследване на системата за подготовка на експертите в експертната система на МВР по извършване на почеркови

експертизи, като са посочени причините, които водят до недостатъците в нивото на тяхната компетентност през последните години.

Четвърто, за първи път в българската наука е развита теория за формиране на почерка, която въвежда понятието „граници на писмената толерантност“ като определящо за разбиране процеса на изграждане на писмените навици с индивидуален характер.

Пето, разработена е обща методика за извършване на съдебно-почеркови експертизи, която конкретизира процесуалните актове за назначаване на експертизите, изискванията към обектите и сравнителния материал, определя етапите на изследването и възможните заключения, по общоразбираем начин не само за вещите лица, но и за всички страни в наказателното производство.

Шесто, разработена е нова система за определяне строежа на писмените знаци, като за първи път в нашата криминалистика се предлага класификацията на елементите да се изгражда върху последователността на тяхното изписване, възприета в училищното обучение по писане, и съответно най-лесно възприемлива за вещите лица и възложителите на почерковите експертизи.

Могат да бъдат открити и *други приноси моменти*, съдържащи се в дисертационния труд: детайлно и прецизно изследване на нормативната уредба на почерковите експертизи, включително и в исторически контекст; уеднаквяване понятията и терминологията относно класификацията на идентификационните признаци на почерка; доказване необходимостта от унифициране протоколирането на експертизите с предмет изследване на почерка; за първи път в експертната практика на криминалистическите лаборатории на МВР се разработва стратегия и се определят принципи за акредитация на съдебно-почерковата експертиза в съответствие с утвърдения в Европейския съюз стандарт и т. н.

На основата на гореизложеното смятам, че *авторът на дисертационния труд притежава задълбочени теоретични знания по специалността и категорична способност за самостоятелно научно изследване. Трудът съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката, а в същото време неговата приложна значимост е във съмнение.*

IV. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд на Добрин Несторов биха могли да се отправят някои критични препоръки и бележки. Нерядко авторът акцентира на подробности, подкрепени от ненужно многословие, вместо по по-категоричен и лаконичен начин да изведе своите правилни (по същество) изводи. Освен това съдържанието и конкретиката на изложението преместват акцента по-скоро върху криминалистическата

страна на дисертационния труд, а не бива да се забравя, че той е представен за защита с основен акцент върху наказателно-процесуалната страна на изследвания проблем. Посочените критични бележки обаче не поставят под съмнение научните приноси и практическата полезност на дисертационното изследване.

V. Заключение

Изхождайки от положителната оценка за представения дисертационен труд, съобразявайки и сериозния професионален и експертен опит на кандидата, с убеденост формулирам своята *положителна оценка* и препоръка към Научното жури да гласува за присъждането на кандидата на образователната и научна степен „доктор”.

**26-ти юли 2011 г.
гр. Благоевград**

**Председател и член на журито: ..п/
/доц. д-р В. Вучков/**